

Косован Вікторія Сергіївна,
заступник директора центру – завідувач
відділу товарознавчих, гемологічних,
економічних, будівельних, земельних
досліджень та оціночної діяльності
Чернівецького науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру
МВС України

ДОКАЗОВЕ ЗНАЧЕННЯ ВИСНОВКУ ЕКСПЕРТА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Анотація. У тезах розкрито значення висновку експерта у кримінальному провадженні. Висвітлено основні вимоги щодо висновку експерта.

Ключові слова: судова експертиза, висновок експерта, кримінальне провадження, доказ.

Summary. In the theses reveal the significance of the expert's opinion in criminal proceedings. The main requirements for the expert's opinion are highlighted.

Кримінальне провадження являє собою складну різносторонню діяльність сукупності відповідних органів та осіб, коло яких визначено законом. У кримінальному провадженні беруть участь як державні органи, їх посадові та службові особи, так і фізичні та юридичні особи, які здійснюють різноманітні процесуальні функції та наділені відповідним обсягом прав і обов'язків, відповідно до законодавства. Однак спільним для них є те, що всі вони в тій чи іншій формі беруть участь у кримінальному провадженні, вступають між собою у процесуальні правовідносини і, тим самим, здійснюють кримінальну процесуальну діяльність. Такі сторони, відповідно до Кримінального процесуального кодексу України іменуються «учасники кримінального провадження».

Відповідно до КПК України, сторони кримінального провадження:

– з боку обвинувачення – слідчий, керівник органу досудового розслідування, прокурор, а також потерпілий, його представник та законний представник;

– з боку захисту – підозрюваний, обвинувачений (підсудний), засуджений, виправданий, особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, їхні захисники та законні представники [1].

Крім того, до учасників кримінального провадження кримінально-процесуальний закон відносить експерта як особу, що володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями.

Участь експерта у кримінальному провадженні досить суттєво впливає на можливості сторін кримінального провадження при збиранні, перевірці та оцінці доказів з метою забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду. Висновок експерта, що наданий особою, яка не є зацікавленою у результатах кримінального провадження, з посиланням на фундаментальні наукові положення та апробовані методики проведення дослідження, який, при необхідності, може бути перевірений, а також показання експерта є процесуальними джерелами доказів.

Процесуальний порядок залучення експерта до кримінального провадження був предметом наукових досліджень багатьох вчених різних періодів, зокрема Є.С. Белкіна, В.Г. Гончаренка, І. В. Гори, А. В. Іщенка, К. В. Калюги, Н. І. Клименко, І. П. Кононенко, О. В. Кравчука, С.А. Крушинського, В.К. Лисиченка, А.І. Лозового, Г. М. Нагорного, В. Т. Нора, М. Я. Сега, В. М. Тертишника, Ю. В. Циганюк, М. Г. Щербаковського та інших.

Основою доказової діяльності в кримінальному судочинстві є засада змагальності сторін та свобода у поданні ними до суду своїх доказів, і в доведенні перед судом їх переконливості.

Кожна сторона кримінального провадження має право надати суду висновок експерта, який ґрунтується на його наукових, технічних або інших спеціальних знаннях.

Висновок експерта не є обов'язковим для особи або органу, яка здійснює провадження, але незгода з висновком експерта повинна бути вмотивована у відповідних постанові, ухвалі, вирокі.

Законодавцем встановлено, що висновок експерта в кримінальному провадженні є процесуальним джерелом доказів.

В більшості випадків суд та слідчий (прокурор) ставляться до висновку експерта як до непорушної істини, яка є ключовою та вирішальною для обґрунтування обвинувачення та подальшого постановлення вироку.

Як відомо, докази, для того щоб набути свого статусу, мають бути отримані у передбаченому КПК порядку. Саме тому, на практиці, необхідно дуже чітко дотримуватись всіх процедурних вимог, уважно вивчити процедурні вимоги, які висуваються до всіх етапів з початку призначення експертизи, до її проведення та оформлення. Судовий експерт, окрім того, щоб досконало володіти спеціальними знаннями в тій чи іншій галузі, зобов'язаний знати правову базу і орієнтуватися в законах і підзаконних нормативних актах.

Судова експертиза повинна проводитися при найсуворіших вимогах до незалежності, об'єктивності, неупередженості. Важливо, щоб судові експерти викладали у висновках аналіз, судження, робили докладний опис проведених досліджень, що виключають невірне тлумачення і розкривають усе, що необхідно для формування об'єктивного висновку.

Висновок експерта має містити ясний і точний опис мети оцінки, розкривати будь-які припущення, гіпотетичні сценарії або обмежуючі умови, які безпосередньо впливають на результат, описуючи, якщо це необхідно, їхній вплив на обумовлений результат, тобто сам висновок.

На сучасному етапі в практику судової експертизи впроваджується складне обладнання, новітні методики, і все це робить висновок експерта більш складним, впливає на процес його оцінки. Цю думку можна продовжити, вказавши, що різні характеристики експертних методик також зумовлюють його доказове значення [2].

Тобто, висновок експерта в процесі його оцінки слідчим (судом) вважається відповідним до певного ступеню доказового значення не тільки у співставленні з іншими доказами, але й у залежності від його власних якостей, таких як характеристики обраних експертом методик та здатність слідчого (суду) уявити результати їх застосування. Доказове значення експертизи зумовлене конкретними обставинами справи, тобто важливістю фактичних даних по справі, які підлягають установленню. Таким чином, результатам експертизи притаманне доказове значення як джерелу доказів в системі інших доказів у кримінальному провадженні, так і завдяки властивостям змісту висновку експерта.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 28.04.2020 № 361-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 20.05.2020).
2. Грошевий Ю. М., Стахівський С. М. Докази і доказування у кримінальному процесі: наук.-практ. посіб. Київ : КНТ, 2006. 272 с.
3. Виницкий П. В., Мельник С. Л. Экспертная инициатива в уголовном судопроизводстве. М. : Экзамен, 2009. 382 с.